

ГЛАСНИК ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА САНУ LXI (2)

BULLETIN OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA LXI (2)

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA

BULLETIN
OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY
LXI
No. 2

Editor in chief:
Dragana Radojičić

Editor:
Aleksandra Pavićević

International editorial board:

Radost Ivanova, Elephterios Alexakis, Jana Pospíšilová, Karl Kaser, Gabriela Kiliánová,
Milica Bakić-Hayden, Ingrid Slavec-Gradišnik, Marina Martynova, Fernando Diego Del
Vecchio, Kjell Magnusson, Tatiana Podolinska, Peter Finke

Editorial board:

Gojko Subotić, Sofija Miloradović, Jelena Čvorović, Srđan Radović, Aleksandra Pavićević,
Lada Stevanović, Ildiko Erdei, Jelena Jovanović

The reviewers:

Vojislav Stanovčić, Aleksandar Loma, Bojan Žikić, Ljiljana Gavrilović, Biljana Sikimić,
Danka Lajić Mihajlović, Maja Godina Golija, Ildiko Erdei, Mirko Blagojević,
Mladena Prelić, Dušan Drljača, Miroslava Lukić Krstanović.

Secretary:
Marija Đokić

Accepted for publication by the reference of academician Vojislav Stanovčić, at meeting of
the Department of Social Sciences SASA, November 1st 2013

BELGRADE 2013

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК
ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА
LXI
свеска 2

Главни и одговорни уредник:

Драгана Радојичић

Уредник:

Александра Павићевић

Међународни уређивачки одбор:

Радост Иванова, Елефтериос Алексакис, Јана Поспишилова, Карл Касер, Габриела Килианова, Милица Бакић-Хејден, Ингрид Славец-Градишник, Марина Мартинова, Фернандо Диего Дел Векио, Шел Магнусон, Татиана Подолинска, Петер Финке

Уређивачки одбор:

Гојко Суботић, Софија Милорадовић, Јелена Чворовић, Срђан Радовић, Александра Павићевић, Лада Стевановић, Илдико Ердеи, Јелена Јовановић

Рецензентски тим:

Војислав Становчић, Александар Лома, Бојан Жикић, Љиљана Гавриловић, Биљана Сикимић, Данка Лајић Михајловић, Маја Година Голија, Илдико Ердеи, Мирко Благојевић, Младена Прелић, Душан Дрљача, Мирослава Лукић Крстановић.

Секретар уредништва:

Марија Ђокић

Примљено на седници Одељења друштвених наука САНУ одржаној 1. новембра 2013. године, на основу реферата академика Војислава Становчића

БЕОГРАД 2013.

Издавач:
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
Кнез Михаилова 36/IV, Београд, тел. 011–2636–804
eisanu@ei.sanu.ac.rs
www.etno-institut.co.rs

Рецензент:
академик Војислав Становчић

Лектор:
Софија Милорадовић

Превод:
Соња Жакула
аутори текстова

Дизајн корица
Горан Витановић

Техничка припрема и штампа:
Академска издања, Београд

Тираж:
500 примерака

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства просвете и науке и технолошког развоја Републике Србије

Часопис Гласник Етнографског института САНУ индексиран је у:
DOAJ (Directory of Open Access Journals); SCIndeks (Српски цитатни индекс);
Ulrich's Periodicals Directory.

The Bulletin of Institute of Ethnography SASA is indexed in: DOAJ (Directory of Open Access
Journals); SCIndeks (Srpski citatni indeks); Ulrich's Periodicals Directory.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

39(05)

Гласник Етнографског института = Bulletin of the Institute of Ethnography /
главни и одговорни уредник Драгана Радојичић. – Књ. 1, бр 1/2 (1952) – .
Београд : Етнографски институт САНУ (Кнез Михаилова 36/IV), 1952 – .
(Београд : Академска издања). – 24 cm

Полугодишње.

ISSN 0350-0861 = Гласник Етнографског института САНУ

ISSN 2334-8259 = Glasnik Etnografskog instituta SANU (Online)

COBISS. SR-ID 15882242

Садржај Contents

Тема броја: Друштвене и хуманистичке науке пред изазовима пост-дисциплинарности и тржишта.

Topic of the Issue: Social Sciences and the Humanities: Facing the Challenges of Postdisciplinarity and the Market.

Александра Павићевић, <i>Друштвене и хуманистичке науке пред изазовима пост-дисциплинарности и тржишта. Искуства у вези са осмишљавањем, организовањем и финансирањем научних истраживања</i>	9
Aleksandra Pavićević, <i>Social Sciences and the Humanities: Facing the Challenges of Postdisciplinarity and the Market. Experiences with Preparing, Organizing and Funding Scientific Studies</i>	11
Gabriela Kiliánová, <i>The Role of the Social Sciences and Humanities in Contemporary Society (The Slovak Case)</i>	13
Габриела Килианова, <i>Улога друштвених наука и хуманистичких дисциплина у савременом друштву (случај Словачке)</i>	20
Kjell Magnusson, <i>The Humanities and Social Sciences in Sweden: Predicaments and Incentives for Cross-Disciplinary Research</i>	21
Шел Магнусон, <i>Хуманистичке и друштвене науке у Шведској. Дилеме и могућности интердисциплинарних истраживања</i>	32
Karl Kaser, <i>The Creation of a New Figure in Academia – The Homo Applicandus</i>	33
Карл Касер, <i>Настанак нове фигуре у академској заједници – homo applicandus</i>	39
Марина Мартинова, <i>Коришћење етнолошког знања у државном управљању. Искуство Русије</i>	41
Marina Martinova, <i>The Use of Ethnological Knowledge in State Governance. The Russian Experience</i>	52
Коста Николић, <i>Постмодернизам и хуманистичке науке. Пример историографије</i>	53
Kosta Nikolić, <i>Postmodernism and the Humanities. The Case of Historiography</i>	66

Varia

Сања Златановић, <i>Српска заједница у Гњилану: дискурс носталгије урбане енклаве</i>	67
Sanja Zlatanović, <i>Serb Community in Gnjilane: Nostalgia Discourse of the Urban Enclave</i>	82
Марија Думнић, <i>Градска музика на Косову и Метохији у истраживањима српских етномузиколога током XX века</i>	83

Marija Dumnić, <i>Urban Music from Kosovo and Metohija in the Researches of Serbian Ethnomusicologists up to the Second Half of the Twentieth Century</i>	99
Ивица Тодоровић, <i>Мултидисциплинарна истраживања порекла становништва Србије – прелиминарни оквир</i>	101
Ivica Todorović, <i>Multidisciplinary Research into the Origin of Population in Serbia – Preliminary Framework</i>	112
Ивана Башић, <i>Тело духовно – концепт (словенске) душе (I)</i>	113
Ivana Bašić, <i>The Spiritual Body – Concept of the (Slavic) Soul (I)</i>	129
Мирослава Лукић Крстановић, <i>Позиционирање спонзорства на тржишту културних догађаја</i>	131
Miroslava Lukić Krstanović, <i>Positioning of Sponsorships on the Cultural Events Market</i>	145
Весна Трифуновић, <i>Транзицијски велтимерц: наративизација искуства младих при тражењу посла и запослењу у контексту постсоцијалистичке трансформације</i>	147
Vesna Trifunović, <i>The Weltschmerz of Transition: a Narrativization of the Experiences of Young People while Searching for Jobs and upon Finding Employment in the Context of Postsocialist Transformation</i>	162
Марта Стојић Митровић, <i>Стигматизација као последица илегализације одређених облика транснационалног кретања: дехуманизација тзв. илегалних миграната</i>	163
Marta Stojić Mitrović, <i>Stigmatization as a Result of the Illegalization of some Forms of Transnational Movement: Dehumanization of 'the Illegal Migrants'</i>	175
 Научна критика и полемика Discussion and Polemics	
Мирослава Малешевић, <i>Илдико Ердеи, Чекајући Икеу. Потрошачка култура у постсоцијализму и пре њега.</i>	177
Милена Жикић, <i>Место жене у друштвеном животу, Ален Турен, Свијет жена</i>	182
Сања Златановић, <i>Бугарска свадба у етнолингвистичком кључу. Елена Семеновна Узенёва, Болгарская свадба: етнолингвистическое исследование</i>	187
Милош Луковић, <i>Mezinárodní komise pro studium lidové kultury v Karpatech a na Balkáně. Obydlí v Karpatech a přilehlých oblastech balkánských. Sintéza mezinárodního výzkumu</i>	190
Младена Прелић, <i>Peter Slavkovský, Slovenská etnografia. Kompendium dejín vedného odbory</i>	196

Милош Луковић, *Peter Slavkovský, Slovenský roľník (pramen k štúdiu spôsobi života)* 198

Младена Прелић, *Tradiční agrárni kultura v kontextu spoločenského vývoje strední Evropu a Balkánu* 203

Хроника Cronicle

Сања Златановић, *Антропологија савременог града, X Конгрес руских етнографа и антрополога, Руска академија наука, Москва 2–5. јул 2013.* 206

Сећање/Методу

Биљана Миленковић-Вуковић, *Библиографија: др Добрила Братић (1953–2009)* 211

Упутство за припрему рада за штампање у Гласнику Етнографског института САНУ 221

Instructions for publication in the Bulletin of the Institute of Ethnography SASA 225

конципирана. Аутор на примеру Словачке отвара и обрађује све главне проблеме традиционалне аграрне културе, и то на изразито синтетичан начин, с ерудицијом искусног истраживача. И у том погледу ова књига може бити

инспиративна за наше истраживаче који се баве проблематиком аграрне етнологије, односно – историјом аграрне и традицијске културе.

Милош Луковић

Tradiční agrární kultura v kontextu společenského vývoje střední Evropy a Balkánu

[Традиционална аграрна култура у контексту друштвеног развоја у Средњој Европи и на Балкану]. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav evropské etnologie. Etnologické studie 12, Brno 2012: 1-252.

Зборник Традиционална аграрна култура у контексту друштвеног развоја у Средњој Европи и на Балкану, који је изашао у издању Института за европску етнологију, при Филозофском факултету Масариковог универзитета у Брну је резултат заједничког рада пет аутора из четири земље. Он се првенствено бави традицијском аграрном културом која је током веома дугог временског периода обликовала друштва и културе у Европи, али која се током XX века убрзано мења и губи. Аутори у зборнику, иначе ауторитети у овом подручју истраживања, су (азбучним редом): др Мирослав Валка, са Института за европску етнологију Филозофског факултета Масариковог универзитета у Брну, Чешка; проф. др Зигмунд Клодници, са Факултета за етнологију и науку о едукацији Шлеског Универзитета у Катовицама, Пољска; др Милош Луковић, из Балканолошког института САНУ Београд, Србија; др Петер Славковски као и проф. др Растислава Столична, из Института

за етнологију Словачке академије наука, Братислава, Словачка.

Традиционални начини пољопривредне производње значајно су утицали на формирање народне културе у великом броју друштава, а у модерно доба елементи те културе уграђени су у националне идентитете савремених држава. Аутори зборника сматрају да самим тим ти елементи културе у европским земљама у данашње време учествују и у формирању заједничког европског идентитета. Ово је био један од мотива бављења овим проблемом данас, као и настанка самог зборника. Поред тога, опште је познато да су модернизацијски токови нарочито у XX веку допринели убрзаном растакању традиционалних начина аграрне производње и њеном технолошком усавршавању, па се као додатни истраживачки мотив може препознати жеља да се процеси промена контекстуализују, прате и компарирају на једном ширем, али ипак културно-историјски дефинисаном простору, током дугог временског периода.

Простор који је обухваћен истраживањем су области централне Европе и Балкана, а временски период сеже од средњег века до данашњих дана. Стога се истраживања великим делом ослањају на радове историчара, а делимично и лингвиста, географа и других научника, али се бар једним делом такође ослањају и на теренску документацију и сопствена теренска истраживања аутора.

Зборник садржи шест текстова. Први, Проблеми традиционалне аграрне културе и њеног истраживања у региону централне Европе, чији је аутор Мирослав Валка, даје генералну, али и регионално специфичну слику карактеристика аграрне културе како у чешким земљама, тако и у ширем у централноевропском контексту. Аутор компарира Чешку са Панонијом и Карпатским басеном. Унутар одређених региона примећује се различитост развојних процеса током дужег временског периода, условљена како природним тако и демографским факторима, неравномерном модернизацијом, различитим утицајима државне администрације, итд, што све резултира у видљивим регионалним различитостима. Рад садржи и врло инструктивну библиографију, и прати не само процесе промена традицијских начина привређивања, већ и промене начина на који су они сагледавани и проучавани у науци још од средине 19. века.

Аутор другог текста „Људи ору пуни наде“. Пољска традиционална оруђа за култивацију земље у светлу етнографских извора и етнолошких метода, Зимунд Клоднички, успева да сажето прикаже традиционална оруђа за

рад, попут више варијанти мотике, као и ораћих справа, која су била карактеристична за Пољску. Унутар Пољске аутор наглашава постојање регионалних разлика – док се већи део земље врло рано нашао под западним утицајима, североисточни и југоисточни делови дуже су задржали старију традицију (нпр. старији облици плуга). Допринос овог рада је и у презентацији и критичком преиспитивању употребе картографских метода у етнологији („етнокартографски метод“), као начина којим се систематски сакупљају и анализирају подаци, у овом случају везани за традицијску аграрну преоизводњу.

Трећи текст, Традиционална организација сточарства словачких сељака у средњој и југоисточној Европи, Петера Славковског, бави се питањем сточарске производње код Словака, компарирајући материјал из Словачке са оним код Словака који живе изван матице. Рад се фокусира на питања културног диверзитета, посебно на проблематику културне адаптације у етничким енклавама, односно мењање одређених културних образаца у промењеном природном и социокултурном окружењу, што је последица миграција.

Следећи рад, Трансхумантна кретања сточара у централним и западним областима Балкана, аутора Милоша Луковића, на сажет начин презентира комплексну проблематику балканског сточарења и његове облике од средњег до XX века, као и облике патријархалне културе којој је ова врста сточарења и начина живота била основа.

У раду Житарице – традиционално основна намирница у

средњој Европи Растислава Столична бави се цереалијама као основном намирницом у већини познатих друштава, као и начинима њене припреме и употребе у свакодневној исхрани, али такође и њеном богатом семантиком, веровањем у магијску моћ и култном употребом, најчешће у облику обредних хлебова. У њеном раду обрађени су из овог аспекта просо, јечам, пшеница, раж, оvas, хељда, кукуруз и пиринач.

У последњем тексту, Традиционална пољопривреда и домаћа радиност српског становништва Ибарског Колашина у северном делу Косова, Милош Луковић детаљно и обухватно описује традицијски начин живота и привређивања једне области – Ибарског Колашина – чије су специфичности одређене како природним тако и етничким, друштвеним и економским факторима, а који се у великој мери одржао до данас.

Сваки од текстова, било да се ради о синтетичком приступу или фокусирању на посебне аспекте проблема, захваљујући студиозном приступу аутора представља вредност за себе, али скупљени заједно у зборнику радова добијају додатни квалитет, због могућности

компарације, као и једног обухватнијег историјског и савременог прегледа проблематике традицијске аграрне културе у процесима промена на великом простору централне Европе и Балкана. Сваки из свог угла, радови додирују питања методологије, употребе историјске грађе и могућности реконструкције некадашњих културних образаца, интердисциплинарности, могућности компаративног метода, а такође и питања начина третирања појава дугог трајања у етнологији / антропологији, студија културне промене, културне динамике и диверзитета, и не најмање важно, односа материјалне сфере са другим сферама културе.

Поред свега реченог, овај зборник указује да истраживање традицијске културе, које је данас донекле занемарено, још увек може дати вредне резултате. Укратко, зборник радова који се налази пред нама, иако можда није рађен са великим претензијама, захваљујући добром избору проблема и компетентним ауторима, представља својеврсну суму досадашњих и подстицај за будућа истраживања.

Младена Прелић